

DOGAĐANJE NARODA U EGIPTU I ODJECI U ARAPSKOM SVIJETU

I. JEGRLIĆ*

UDK 323.27(620)

SAŽETAK: U ovom radu autor analizira odjeke koje je u arapskom svijetu imalo “događanja naroda” u Egiptu. U radu se ističe da je Egipat paradigmatička zemlja za cijeli arapski svijet i sve što se dogodi u Egiptu, uglavnom se prelijeva u ostatak arapskog svijeta. Unutarnji politički, ekonomski i kulturni odnosi u arapskim društvima pokazatelj su realne mogućnosti “događanja naroda”, koja prijete obaranjem dugovječnih autoritarnih režima, i u ostatku arapskog svijeta. Analizirajući prilike u kojima se danas nalaze muslimani u arapskom svijetu, i događanja na političkoj sceni autor zaključuje da, su moćne oligarhije i vladari u arapskom svijetu spremni beskompromisno čuvati privilegije i monopol na vlast, makar se cijena te duboke moralne bolesti arapskog svijeta, mjerila poništavanjem demokratske političke volje egipatskih građana; stotinama smrtnih kazni članovima i simpatizerima Muslimanske braće u Egiptu i životima stotinama hiljada Sirijaca.

Ključne riječi: Egipat, arapsko proljeće, arapski svijet, kriza društva, politika, ulema

Fenomen događanja naroda postaje planetarni bauk koji se, sad već nekontrolirano, širi svijetom prelazeći s kontinenta na kontinent, iz jedne kulture u drugu. Zatočenici teorije zavjere i vjerovanja da neka svjetska vlada rukovodi svim unaprijed osmišljenim društvenim procesima reći će da ništa nije nekontrolirano i da se sve odvija po nekom ranije priređenom scenariju. Za mnoge ovo drugo je prihvatljivije objašnjenje jer ih oslobađa odgovornosti i obaveze da budu subjekt događanja koja im se dešavaju.

U percepciju naše javnosti fenomen događanja naroda ušao je s “antibirokratskom revolucijom” iz doba Miloševićevog političkog uspona u Srbiji, krajem osamdesetih godina prošlog stoljeća, na kojoj je on pokušao provesti srpski velikodržavni program u oronuloj

socijalističkoj Jugoslaviji. Još prije toga, “narod se dogodio” i u socijalističkoj Poljskoj u liku sindikalnog pokreta “Solidarnost”. Zatim se dogodilo “događanje Rumuna” kroz obaranje Čaušeskuove diktature, zatim ujedinjenje Nijemaca kroz rušenje Berlinskog zida. Tu nit događanja naroda možemo u kontinuitetu pratiti sve do naših dana, kroz “narandžastu revoluciju” u Ukrajini, kroz “Occupy Wall Street” u SAD-u, kroz “Arapsko proljeće”, kroz nedavni i još nezavršeni kijevski “Majdan”, pa sve do februarskog “bosanskog događanja naroda” u Tuzli, Zenici, Sarajevu, Mostaru i Bihaću. Svako od spomenutih događanja naroda ima svoje specifičnosti uvjetovane sasvim konkretnim socijalnim, političkim, geopolitičkim i kulturnim datostima svakog od društava gdje se događa.

No, postoji jedna, možda i jedina poveznica koja se vidno prepoznaje u svim spomenutim slučajevima. To je duboka moralna kriza društava, odsustvo socijalne solidarnosti, nevjerodostojna demokratska kultura – odnosno nepostojanje principa pune odgovornosti vladara, političkih oligarhija i institucija vlasti prema narodu i njegovoj političkoj volji.

Događanje naroda u zemlji piramida i faraona za sve ozbiljne promatrače arapske političke scene odavno je bio očekivani događaj. S jednakom se vjerovatnoćom može očekivati događanje naroda i u ostatku arapskog svijeta iz više razloga. I vrlo površna strukturalna analiza arapskih društava pokazuje neprirodno stanje unutarnjih političkih, ekonomskih i kulturnih odnosa u tim društvima.

Prvo: Uzurpacija vladavine od političkih oligarhija, diktatora i

* Autor ovog članka pisao je pod pseudonimom.

vladajućih porodica u najoštrijoj je suprotnosti s duhovnim i moralnim vrijednostima Islama koje taj svijet stoljećima baštini. Vrijeme koje živimo pokazuje da te vrijednosti imaju snagu da sve više pokreću obične ljude. Građani arapskih država sve više su spremni na žrtvu, a žrtvovanje kod muslimana nije volontaristički jednokratni čin koji neizostavno ovdje i sada mora dati rezultat. O tome u islamu odlučuje sam Bog, a njegova volja može biti ovdje i sada, a može i na budućem svijetu. Ovako iskazana formulacija nije puka teološka fraza i u to se možemo vrlo zorno uvjeriti kroz svakidašnje ponašanje muslimana diljem muslimanskog svijeta.

Drugo: Materijalna bijeda, enormne razlike između bogatih i siromašnih, poniženje i očaj koje u nekim arapskim društvima proizvode bahate diktature kroz gramzivost i rasipništvo, koje ne mogu ni konzumirati i kojima je teško naći suvislu svrhu, kod naroda pokreću pobunu i iz stomaka, i onda kad nemaju vjerski osmišljene motive za pobunu.

Treće: U globaliziranom svijetu je trend narodnog gnjeva i pobune protiv nepravde, diskriminacije, laži i poniženja koji proizvode raznolike od naroda otuđene vlasti, postalo popularno i moda.

Egipat je odličan primjer koji pokazuje paniku u ostatku arapskog svijeta, a i šire kod svjetskih sponzora statusa quo, od epidemije događanja naroda koja prijete obaranjem dugovječnih autoritarnih režima. Finansijski gubici bahatih vladara i monopolista toliko su veliki da se ni u jednom trenutku nisu dvoumili hoće li podržati vojni puč u Egiptu i bar nakratko osujetiti demokratsku emancipaciju 80-milionske nacije. Nisu imali nikakvih skrupula pred činjenicom da je Egipat prvi put u svojoj povijesti donio moderni demokratski ustav i na slobodnim i demokratskim izborima natpolovičnom većinom izabrao Muhameda Morsija za predsjednika. Upravo zbog toga, demokratska politička volja egipatskih građana morala je biti poništena. Bar za neko vrijeme. Znaju oni dobro

da je Egipat paradigmatička zemlja za cijeli arapski svijet. Sve što se dogodi u Egiptu, prirodnim tokom događaja uglavnom se prelijeva u ostatak arapskog svijeta, a sve što tamo ne uspije, teško da će i drugdje u arapskom svijetu. Zato su Muslimanska braća proglašena terorističkom organizacijom i zabranjena. Zato vojna hunta organizira masovni progon pripadnika ovog najstarijeg političkog pokreta u Egiptu i postiže Ginisov rekord u izricanju smrtnih kazni. Samo u jednom danu izrečeno je 529 smrtnih kazni članovima i simpatizerima Muslimanske braće. Takav učinak u izricanju smrtnih kazni nije nikada zabilježilo niti jedno sudstvo. Čak se i grozomorne Staljinove čistke u bivšem Sovjetskom Savezu doimaju kao amaterske u odnosu na učinak vojnog upravitelja generala Al-Sisija u Egiptu.

Novi-stari vladari u arapskom svijetu i nemaju puno izbora u opravdavanju represije i terora nad narodom. Teroristički napadi na New York i Washington 11. septembra 2001. godine ostali su jedini uvjerljiv čin koji još može mobilizirati svjetsku javnost i pokrenuti je u borbu protiv te pošasti. Zato je građanski otpor protiv diktatura i doživotnih vladara u arapskom javnom prostoru predstavljen kao borba protiv terorizma preko koje se želi zadobiti međunarodna solidarnost i podrška.

Na Samitu Arapske lige, koja okuplja dvadeset dvije arapske države, u martu mjesecu ove godine predsjednici, kraljevi i emiri pokušali su, između ostalog, postići zajednički stav i o događanju naroda u arapskom svijetu, odnosno o arapskom proljeću. Ali bez uspjeha. Još jednom se obistinila surova politička realnost arapskih vladara: Arapi su se dogovorili jedino o tome da se ni o čemu ne dogovore. Pod jakim utjecajem Egipta i Saudijske Arabije i po uzoru na zakonske odluke u tim zemljama, Samit je trebao osuditi politički pokret Muslimanske braće i proglašiti ga terorističkom organizacijom kako bi se kompromitirala njegova popularnost i širenje u arapskim

društvima. Tome su se suprotstavili Tunis i Libija gdje su Muslimanska braća preuzela vlast nakon prevrata u 2011. godini, ali i Maroko i posebno Katar, najbogatija arapska država s najvećim GDP-om na svijetu. Jedna rečenica mladog katarskog monarha Tamima bin Hameda Al-Thanija toliko je zaparala ogluhle uši dugovječnih arapskih vladara i diktatora koji po pravilu umiru na prijestolju, i toliko ranila njihovu autokratsku taštinu, pa je valja citirati: "Borba protiv terorizma koju vi zagovarate toliko je široka i poopćena da ostavlja nevjerojatno širok prostor za djelovanje stvarnih terorista, a pogađa političku volju naroda za društvenim promjenama." Ova njegova kritika bila je toliko razorna da su Saudijska Arabija, Emirati i Bahrejn naprasno povukli ambasadore iz Dohe, a Egipat je to učinio mnogo ranije.

Ova mala zaljevska monarhija, sa svega 800.000 autohtonih stanovnika, u proteklih petnaestak godina, kroz djelovanje satelitske TV kuće Al-Jazeera, postala je globalni medijski lider u promoviranju demokratskih promjena i političkih prava u arapskom i muslimanskom svijetu. Zbog toga trpi otvoreni bojkot i političke sankcije od oronulih autokratskih režima u arapskom svijetu. Možda i više od same Al-Jazeera, zaljevske monarhije je pogodio nedavni bid'at (novotarija) na katarskom dvoru, jer je stari emir, šezdesetogodišnjak u dobroj snazi, kroz uobičajenu parlamentarnu proceduru, odstupio s vlasti u korist sina. U dosadašnjoj vladarskoj praksi zaljevskih monarhija to je hereza koja se mora žestoko osuditi, da se ne bi ponovila. Uz sve to, katarski dvor javno pruža političku i finansijsku pomoć Muslimanskoj braći diljem arapskog svijeta, ali i Hamasu u Palestini.

Iz zvaničnih reakcija autoritarnih arapskih režima na događanje naroda u Egiptu, da se zaključiti da bi se oni isto ponašali i da su na političkoj sceni u arapskom svijetu umjesto Muslimanske braće neke druge političke opcije, pa makar bili i liberali ili socijaldemokrati evropske

provenijencije, a s tolikom podrškom naroda, bili bi proglašeni terorističkim i zabranjeni. Jer svaka vjerodostojna parlamentarna demokracija s vladavinom prava prijeti urušavanjem političke paradigme neograničene vlasti u arapskom svijetu.

Iz ozračja duboke moralne krize, koja je notorna višedecenijska bolest modernog arapskog svijeta, interesantno je posmatrati ponašanje najviše uleme s Al-Azhara u događanju naroda u Egiptu. Šejh Al-Azhaha, rek-

“Iz zvaničnih reakcija autoritarnih arapskih režima na događanje naroda u Egiptu, da se zaključiti da bi se oni isto ponašali i da su na političkoj sceni u arapskom svijetu umjesto Muslimanske braće neke druge političke opcije, pa makar bili i liberali ili socijaldemokrati evropske provenijencije, a s tolikom podrškom naroda, bili bi proglašeni terorističkim i zabranjeni.”

tor najstarijeg i najautoritativnijeg univerziteta u sunitskom islamu, bio je apologet prethodnog egipatskog diktatora Hosnija Mubaraka sve do njegovog svrgavanja u narodnoj pobuni u januaru 2011. godine. Zatim se kolebljivo priklonio Muhamedu Morsiju i “podovio” njegovu pobjedu na prvim slobodnim predsjedničkim izborima, a potom je nakon vojnog puča uplašeno stao i uz generala Sisija i vjerovatno će dobiti i njegovu pobjedu na predstojećim predsjedničkim izborima. Sve se to dogodilo u protekle tri godine pred očima cijelog ummeta, ali šejh ne iskazuje nikakvu krizu vjerodostojnosti svoje misije. Reklo bi se: univerzalno adaptibilan profesionalni duhovnjak, na sve društvene okolnosti. Na drugoj strani, moralni autoritet pobožnih Egipćana, kao i većine muslimana diljem svijeta, iseljava se iz kulturnih islamskih institucija i prelazi u neke neformalne grupe koje po svom slobodnom nahodanju, i na svoj način, promiču vrijednosti najvišeg dobra i vrline.

To najbolje pokazuje Sirija, trenutno najveće stratište nedužnog naroda na planeti. Tamo već tri godine ratuju svi protiv svih: režimska vojska

Bashara al-Assada protiv Slobodne sirijske vojske, paramilitarni nomadi rata i dobrovoljci iz cijelog muslimanskog svijeta protiv Assadove vojske, protiv Slobodne sirijske vojske, ali i jedni protiv drugih.

Iza kulise bratoubilačkog rata stoje moćni sponzori, svaki sa svojim strateškim interesima. Rusi su na strani Assadovog režima iz nostalgličnih razloga nekadašnje super sile koja na sirijskoj obali ima jedinu preostalu vojnu bazu na Sredozemnom moru.

Padom režima Rusi bi sasvim sigurno bili protjerani iz Sirije. Tu su i vrlo jaki monopolistički energetske interesi Rusije, jer bi oni bili znatno reducirani demokratskom stabilizacijom sirijskog društva. Nacionalni teritorij sirijske države predstavlja jedini koridor kojim bi se zemni gas iz zaljevskih zemalja preko Turske mogao dovesti do evropskog tržišta. Tada bi Rusija u energetske politici Evrope igrala sekundarnu ulogu, a njena ukupna moć bi bila znatno smanjena.

U sirijsko krvoproliće snažno su upleteni i iranski interesi. Iranci, zajedno sa svojim klijentima u libanonskom Hizbulahu, svestrano pomažu opstanak Assadovog režima jer je on utemeljen na vlasti šiitske manjine u Siriji. Zadržavanjem Sirije, uz Libanon i Irak, oni ostvaruju strateški teritorijalni kontinuitet zacrtanog prostora šiitske dominacije i tvore šiitski polumjesec koji je direktan oslonac brojnoj šiitskoj manjini u istočnim provincijama Saudijske Arabije, vrlo bogatim naftom i gasom. Također, oni na taj način ohrabruju secesiju šiitskih provincija u S. Arabiji.

Saudijska Arabija, kao do sada favorizirani partner SAD-a, Engleske

i Francuske u regionu, ima u potpunosti suprotne interese onima koje pokušava ostvariti Iran. Oni u Siriji pomažu sve koji su protiv Assadovog režima, ali se pribojavaju da bi nakon rata u Siriji na vlast mogla doći Muslimanska braća. A Braća su sa svojim republikanskim islamističkim političkim programom nepoželjna za Saudijsku Arabiju, bilo gdje u arapskom svijetu.

Turski interesi dijelom korespondiraju saudijskim, prvenstveno kad je u pitanju obaranje Assadovog režima. Turci bi, za razliku od Saudijske, na vlasti u Siriji najradije vidjeli Muslimansku braću.

SAD su do sada u Siriji napravile mnogo grešaka. Samo verbalna politička podrška Slobodnoj sirijskoj vojsci, odustajanje od vojnog kažnjavanja Assadovog režima zbog upotrebe hemijskog oružja i pristajanje na rusku arbitražu, ozbiljno su poljuljali kredibilitet američke moći na Srednjem istoku. Njihov favorit protiv Assadovog režima, Slobodna sirijska vojska, dovedena je u beznadežnu borbenu situaciju i trpi poraz za porazom. Rusi i Iranci su se u sirijskom slučaju pokazali kao mnogo vjerodostojniji partneri. Uz njihovu političku podršku Assadovom režimu slijedila je i obilata vojna pomoć na kojoj je režim i opstao. Otvaranjem direktnih pregovora s Iranom o odustajanju od nuklearnog vojnog programa i o prihvatanju suvereniteta Izraela, Amerikanci su de facto prihvatili Iran kao regionalnu silu bez koje se ne mogu uređivati odnosi na Srednjem istoku. Postoje nagovještaji da je Assadov krvavi režim u Siriji dio američko-iranskog *dila* i da bi ga Amerikanci u tom aranžmanu mogli i prihvatiti.

150.000 ubijenih Sirijaca, šest miliona izbjeglica, stotine razrušenih sela i gradova direktan su proizvod duboke moralne bolesti arapskog svijeta čiji vladari se ne žele odreći svojih privilegija i monopola ni po koju cijenu. Politička emancipacija arapskih naroda vjerovatno će morati sačekati do nekog novog proljeća.

الموجز

الحراك الشعبي في مصر وصداه في العالم العربي

!. يغريتش*

يحلل الكاتب في هذا المقال «الحراك الشعبي» في مصر وأصداءه في العالم العربي. ويزعم الكاتب أن مصر تعتبر دولة نموذجاً للعالم العربي كله، وكل ما يحدث فيها، يفيض منه على باقي العالم العربي. إن العلاقات الداخلية السياسية والاقتصادية والثقافية في المجتمعات العربية تعتبر مؤشراً للإمكانية الواقعية «للحركات الشعبية» التي تهدد بإسقاط الأنظمة المتسلطة المعمرة في باقي الدول العربية. يحلل الكاتب الظروف التي يعيش فيها المسلمون اليوم في العالم العربي، والأحداث على الساحة السياسية، ويستنتج بأن الأقليات المتنفة والحكام في العالم العربي مستعدون لفعل أي شيء وبلا هوادة، من أجل الاحتفاظ بالامتيازات واحتكار السلطة، حتى ولو كان ثمن هذا الداء الأخلاقي الذي أصاب العالم العربي، يقدر بإتلاف إرادة المواطنين المصريين الديمقراطية؛ ومئات العقوبات بالإعدام على أعضاء حركة الإخوان المسلمين ومؤيديها في مصر، وبمئات آلاف القتلى في سورية.

* كاتب هذا المقال استخدم اسماً مستعاراً.

Summary

THE “HAPPENING OF PEOPLE” IN EGYPT AND ITS ECHOES IN THE ARAB WORLD

I. Jegrlić *

In this article the author analyses the impact of the “happening of people” in Egypt upon the Arab world. The author argues that Egypt is a paradigm for all the countries of the Arab world, and whatever takes place in Egypt, in most cases, spreads out to the rest of the Arab world. Internal political, economic and cultural relations in Arabic societies are indicators of tangible possibilities of “happening of people”, that is threatening to overthrow long-lasting authoritarian regimes, in the remaining Arab world as well. Analysing the condition of Muslims in today’s Arab world, and events that are taking place on the political scene, the author concludes that powerful oligarchies and the rulers in the Arab world are prepared to hold on to their privileges and monopoly in their governments without compromise, even if this heavy moral disease would cost not only disregarding democratic political will of Egyptian citizens but also hundreds of death sentences to the members and supporters of the Muslim Brotherhood in Egypt and hundreds of thousands casualties in Syria.

* The author signed the article with pseudonym.